ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 և իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կ'ըլլայ։
Վառնայի համար ձեռքէ 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ և դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին.

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ"
Варна

Redaction du journal
„Charjoum"
Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռքէ
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռքէ
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(
—o—
Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՑԻՇԷ

Երբ ընկղմիս անհունի ծովուն խորը դուն,
Հեշտանքներու ծփումներէն սարսուռբեր.
Երբ փաթթըւին վըզիդ շուրջը գո՛յգ թեւեր,
Թեւերն աղւոր՝ մատղաշ կուսի մը ժպտուն։

Երբ գինովաս բոյրէն այսին վարդագեղ,
Մունջ ծըծելէն իր շուրթին դո՛ղն ու սարսուռ.
Եւ երբ յոգնած ալ սիրելէն՝ հանգչիս լուռ,
Իր հեւացող կուրծքին վըրայ սիրագեղ։

Ցի՛շէ որ հայ անմեղ կոյսեր կան անոք,
Ցաւէն թողուած իրենց բաղդին անողոք,
Հոն—հայրենի փըլատակաց մէջ—հեռուն.

Ամբի՛ծ կոյսեր՝ շուշաններու պէս ճերմակ,
Որ պոկուեցան արմատախիլ եւ հիմակ
Նետըռուած են գիրկերն անգութ լիրբերուն։

Վ. Է. Տ. Ա.

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Շումլայի հայոց իգական վարժարանի խնամակալութեան.

Տիկիններ,

Շումլայէն գրուած նամակէ մը իմացայ թէ այն խարխուլ և անճոռնի շէնքը, զոր մինչեւ հիմակ ստիպուած էիք գործածել իբրեւ աղջկանց վարժարան, փըլելու նշաններ ցոյց տուեր է։ Եւ դուք ձեր աշակերտուհիները, հաւանական վտանգէ մը զերծ պահելու համար, պարտաւորուեր էք փոխադրել եկեղեցւոյ բակին այն հին շէնքը, որ նահապետական կոչուելու բոլոր յատկութիւնները ունի։

Կը զգամ ձեր վիշտին մեծութիւնը, վասնզի մօտէն կը ճանչնամ այն գուրգուրանքը, զոր կը տածէք հանդէպ ազգին այդ աղքատիկ տունը, որ ձեր և ձեր նախորդներուն պաշտելի ջանքերուն շնորհիւ միայն կանգուն մնաց մինչեւ այսօր։

Իմացայ նոյնպէս թէ նոր վարժարանի մը շինութեան ձեռնարկելու գեղեցիկ փափաքը ունիք։

Բայց կը դեգեւիք ձեր վերջնական որոշումը տալու, որովհետեւ նիւթական միջոցներ չունիք ո՛չ դուք և ո՛չ Շումլայի աղքատիկ ու թշուառ ժողովուրդը։

Կը դեգեւիք, որովհետեւ վերջերս հանգանակութիւններու տարափ մըն էր որ տեղաց չորս կողմէն. որովհետեւ գիտէք թէ շատ դժուար է ամբողջ շէնք մը կանգնել հանգանակութիւնով միայն, առանց անոր դիմելով, գրեթէ մուրալով։

Այո՛, դժուար է, բայց դուք փորձով ցոյց տուիք թէ կնոջական յարատեւութիւնը կարող է յաղթել դժուարութիւններու։

Տարինակ 20 տարի միմիայն պատահական նուէրներով կանոնաւորապէս ամբողջ վարժարան մը պահելը իսկապէս դժուար գործ էր. ձեր խնամակալութիւնը գլուխ հանեց ատիկայ։

Գործունէութեան մը բոլոր վեհութիւնը կը կայանայ դժուարութիւնները արհամարհելուն մէջ։

Յաղթանակի մը անուշութիւնը անոր դժուար ձեռք բերուելուն մէջն է։

Արհամարհեցէ՛ք դժուարութիւնները և կը յաղթէք։

Ձեր գործը արդար է և նպատակը ազնիւ։

Այն որ բարի գործի համար ճամբայ ելաւ՝ թող ետ չի դառնայ։

Տուէ՛ք ձեր որոշումը վճռականօրէն։

Կատարեցէ՛ք ձեր պարտականութիւնը և թողուցէ՛ք ազգին որ ան ալ կատարէ իրենը։

Նոյն իսկ դուք՝ ձեր անդամուհիներէն երկուքը թող շրջին մօտակայ քաղաքները։ Կնոջ գործունէութեան աս օրինակն ալ տուէ՛ք ձեր սեռակիցներուն։

Շումլայի հայերը՝ եթէ հիմակ ալ ունենային 30 տարի առաջ ունեցած իրենց նիւթական կարողութիւնը՝ իրենք կը շինէին իրենց վարժարանը, բայց հիմա չեն կրնար։ Հիմա ստիպուած են դիմել օտար քաղաքներուն. ինչպէս ատենով ասոնք կը դիմէին իրեն։

Եկէ՛ք հոս, գացէ՛ք Պուրկազ, Ֆիլիպէ, Ռուսճուք, անցէ՛ք Ռումանիա, պտտեցէ՛ք ամեն կողմ։ Դուք իրաւունք ունիք ըսել բոլոր հայերուն. «Պարոննե՛ր, մեր դպրոցը փլաւ, մեր զաւակները փողոցը մնացին։ Մեր պարտականութիւնն է դիմել ձեզ. կատարեցէ՛ք դուք ալ ձեր պարտականութիւնը։ Օգնեցէ՛ք մեզ, որ կարենանք պատսպարել ազգին փոքրիկ աղջիկները»։

Եւ համոզուած եղիք որ ամեն զգայուն հայ պիտի զմայլի ձեր վրայ, պիտի խոնարհի ձեր առջեւ. և երկիւղած յարգանքով պիտի ստորագրէ ձեր հանգանակութեան թուղթը։

Ու դուք շնորհիւ ձեր անձնուիրութեան և հայ ժողովուրդի զոհաբերութեան պիտի կրնաք օժտել Շումլան կոկիկ վարժարանով մը։

Ընդունեցէ՛ք յարգանքներս։

Տիգրան Յ. Անէմեան

10 Մարտ 1903
Վառնա

ԵՐԿՈՒ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ

Երկու շաբթի օրը Պ. Պ. Խուշփուլեան և Ջիթճեան բանախօսութիւն ըրին հայ յեղափոխութեան և մեր ժողովրդին կացութեանը մասին։ Ունկնդիրները բազմաթիւ չէին. հաւանական է անոր համար որ երկու պարոնները շրջապատողները յարմար դատած էին միայն իրենց համակիրներուն յայտնել բանախօսութեան մասին...

Բանախօսները մեզի՝ ունկնդիրներուս ներկայացուցին իբր յեղափոխական հին ու փորձուած գործիչներ. իրողութիւն մը որ որ պ. Խուշփուլեանի մասին ճիշդ է, իսկ պատուելի Ջիթճեանի մասին ոչ։ Յետոյ բանախօսները հասարակութեան ներկայացուեցան լոկ իբր յեղափոխական գործիչներ, հնչակեան անունը բոլորովին չը յիշուեցաւ. ինչո՞ւ այդ զանցառութիւնը, մանաւանդ որ գործիչներուն անունն ալ չը տըրուեցաւ հասարակութեան, կարծես ուզուեցաւ հասարակութենէն ծածկել անոնց հնչակեաններ ըլլալը....

Չը մոռնանք ըսել որ երկու հնչակեան գործիչները կը վայելէին Գուրպէթեանի հովանաւորութիւնը։ Որչա՞փ հեռու բաներ, հայ յեղափոխութիւն և Գուրպէթեան?! Աւելի մեծ տարբերութիւն քան պատուելի Ջիթճեանին օրինակ բերած առագաստանաւերու և շոգենաւերու միջեւ եղածը։ Բայց ինչ ընես, ծովին մէջ խեղդուողը օձին ալ կը փաթթուի, կ'ըսէ առածը։ Ջիթճեան իր յեղափոխական գործունէութիւնը Պուլկարիոյ մէջ սկըսած է Գուրպէթեանները և Կրօն Միքայէլեանները յեղափոխական դարձնելով... բարի յաջողութիւն ... «ուր գէշք, անդ և ագռաւք»։

Պարոն Խուշփուլեան անկեղծ յեղափոխականի մը տպաւորութիւնը թողուց իր անկեղծ շեշտերով և համոզուած յեղափոխականի տրամաբանութեամբ։ Հայկական յեղափոխութեան անհրաժեշտ ըլլալը բացատրեց գոյութեան կռիւը հիմ ունենալով, դաւաճան անուանեց այն հայերը որոնք կը մտմտան խտրութիւն դնել Տաճկահայի և Ռուսահայի միջեւ, այդ անողոք որոշումին վրայ Ջիթճեան և Գուրպէթեան ցնցուեցան իրար նայեցան բեմին վրայ, չնչացեց հայ յեղա-

փոխական տարբերության միանալու անհրաժեշտութեանը վրայ։ Բանախօսը մի քանի անգամ բուռն ծափահարութիւններու արժանացաւ, նախապէս Դաշնակցականներու կողմէն։

Խուշփուլեանէն վերջ ոտքի ելաւ պատուելի Զիլինճեան, Խուշփուլեանի բաղմակողմանի, անկեղծ և ոգեւորիչ բանախօսութեանէն յետոյ պատուելիին ալ ըսելիք մը չէր մնացած. բայց խօսեցաւ պատուելին, ճիշդ պատուելիի մը պէս Ամերիկա երգած երգը երգեց. հայերու մարին մէջ սիրած չըփոխութեան վրայ խօսեցաւ. ուղղափառ յեղափոխական կուսակցութեան մը գոյութիւն չունենալուն վրայ խօսեցաւ? քննադատութեան ազատութիւնը պաշտպանեց, յեղափոխական մարմիններու մէջ եղած պակասութիւնները բնական հռչակեց. կարծես հնչակեանց խստաւոակութիւնները ակնարկել և թեթեւցնել ուզելով։

Իր հաստատքը յայտնեց որ շուտով բոլոր յեղափոխական տարրերը պիտի միանան։ Վերջապէս պատուելիական քարոզ մը, որով Ամերիկայի մէջ շատ փայլած է ազ մարդը... Պատուելին անկեղծ մարդու մը ապաւորութիւն չը թողուցաւ, որովհետեւ անոր շատ մը զաղափարները բանալբօսիկ կեղծով կաղապարուէին։

ԿԷՏ

ԲՕՐԻՍ ՍԱՐԱՖՕՎ
Ե Ի
ԹՈՎՍԱ ԴԱՎԻԴՕՎ

—o—

(Շար. նախորդ թիւեն ե. վերջ)

Մեր պատմածներից երկու տարի յետոյ, Նոր պատգամաւորական ժողով կազմվեց և Սարաֆովը ընտրվեց մակեդոնական Բարձ. կոմիթէի նախագահ, իսկ Դաւիդովը փոխ նախագահ. երկու ընկերները իրենց միւս ընկերների հետ մեծ եռանդով գործի սկսեցին։ Մակեդոնական կազմակերպութիւնը խոր արմատ ձգեց Բուլգարիայի մէջ։

Բաւական դրամ հանդանակվեց. Մակեդոնիա բաւական քանակութեամբ ռազմամթերք ղրկվեց։ Սարաֆովը դարձաւ մի պաշտելի անձնաւորութիւն բուլգար և Մակեդոնացի ժողովրդի համար։ Բուխարեստի մէջ մի լրտեսի սպանումը պատճառ դարձաւ որ Սարաֆովը և իր ընկերները ձերբակալվեն, Ռօդոսլավովի անկումից յետոյ. ձերբակալումից ազատվելուց յետոյ նոր Բ. կոմիտէ ընտրվեց. Սարաֆովի և իր ընկերների վրա մեղադրանքի տարափ տեղաց, երեկի պաշտելի հերոսները ամբոխի և դիլետանտների ծաղրի և հայհոյանքի առարկայ դարձան։

Մինչեւ ձերբակալվելը մի երկու անգամ առիթ ունեցայ տեսնվելու Սարաֆովի և Դաւիդովի հետ։ Ներքանք մի ահագին կազմակերպութեան նախագահներ, նոյն համեստ մարդիկն էին մնացել, միայն թէ զգում էին որ մի ծանր գործ են ստանձնել և պարտաւոր են իրենց դերի մէջ մնալ։

Անցեալ աշնան Միխայլովսկու կոմիտէն, որ առաջ ազատամարական քայլերի դէմ էր, որոշեց, իր անկումը փրկելու համար, արհեստական ազատամբութիւն բարձրացնել Մակեդոնիայում։

Սարաֆով և իր ընկերները դէմ էին այդ անժամանակ և արհեստական ազատամբութեան. դրա համար իրենց ներսի ընկերներին պատվիրեցին տեղերից չը շարժվել։ Այդպէս էլ եղաւ։ Բուլգարիայից ներս մտած հրոսակները մի քանի ընդհարումներից յետոյ, ստիպվեցան Բուլգարիա վերադառնալ։ Ձմեռը անկարելի էր կռիւը շարունակել. մանաւանդ որ ներսում գտնվող յեղափոխական գործիչները չէին մասնակցում։ Սարաֆով այդ միջոցին ապրում էր Եւրոպայում, նրա հակառակորդները այլ եւս իրենց լեզուին չափ չէին դնում և նրա յեղափոխական գործունէութեան մասը հռչակում։

Բայց իրողութիւնը եկաւ այլ կերպ հաստատելու։ Մինչ բուլգար կառավարութիւնը, մեծ պետութիւնների ճնշումից բռնադատած և նրանց տուած յոյսերից խաբված, ձերբակալում էր Միխայլովսկուն և իր գործակից բոլոր կարեւոր ընկերներին, Սարաֆով անցնում է Մակեդոնիա, ուր արդէն վաղուց գտնվում էր և Դաւիդովը. որպէսզի կարենայ գարնան սկզբներին ազատամբութեան դրօշը բարձրացնել։

Այսօր երկու ընկերները Մակեդոնիայում են գտնվում. կռիվ վայրում. կեանքերը ամեն ժամ, ամեն վայրկեան վտանգի ենթարկած, հաստատում իրենց հայրենիքին, հաստատում իրենց ընդդրկած ազատամարական գաղափարին. իսկ նրանց քննադատները բաւականանում են միայն Մակեդոնիայի ցաւերի մասին խօսելով և շատ շատ մի քանի սանտիմներ նիրելով թշւառ Մակեդոնացիներին։ Այդպէս է եղել ամեն ժողովրդի մէջ այդպէս է և մեր մէջ

Անշուշտ մեր ընթերցողները չեն մոռացել թէ «Իրաւունքի» խմբագիր Գուրպէթ օղլին ինչ լիրբ լեզու էր գործածում մեր անմահ գործիչ Սէրէմճեանի հասցէին. նրա կախաղան բարձրանալուց մի քանի ամիս առաջ։ Եւ այն օրը երբ մեզ հասաւ Սէրէմճեանի կախաղան բարձրանալու լուրը, նոյն օրը բուլգարական դատարանը իր «բրզովկա»ներն է (կոշնագիր) ուղարկում Սէրէմճեանին դատարան ներկայանալու և իր պատիւը պաշտպանելու մի մարդի դէմ որ հերոսի ոտքի ցեիը չայժելուց զատ, բացարձակ թրքական տրամադրութիւններ ունի։

Ու երեկ երբ պ. պ. Հմայակ Խուշփուլեան և Զիթճեան յեղափոխութիւնն էին դրատում թոյլ էին տալ իրենց հայ հերոսներին ամենասուր կերպով հայհոյող մարդի հովանաւորութեան տակ մտնել։ Զիթճեաններին այդ ներելի է. բայց Հմայակ Խուշփուլեանին ոչ։ Այնտեղ կար մի Ճանկիւլեան, որին որչափ էլ հակառակ լինենք, այնուամենայնիւ չենք կարող մի Գուրպէթ օղլուի հետ համեմատել. Խուշփուլեանը գոնէ նրա հրաւէրով ու նրա յանձնարարութեամբ պէտք է խօսէր հայ ժողովրդի հետ և ոչ Գուրպէթ օղլուի։

Խուշփուլեան և Գուրպէթ օղլու իրարու որոշ եւ տարբեր տիպեր չէին կարող իրար մերձենալ։ Ու ես ցաւում եմ Խուշփուլեանին այդ տեսակ մի սխալի մէջ տեսնելով, որովհետեւ նրան յարգում եմ իբրեւ հայ յեղափոխականի. իբրեւ նախկին գործակից ընկերոջ։ Խուշփուլեան անպատեւեց հայ յեղափոխութիւնը Գուրպէթեանին ձեռք մեկնելով...

ՎԱՐԴՕ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՍԱԼՄԱՍՏՈՒՄ

Սալմաստ, 20 փետր.

Ինչպէս Ատրպատականի բոլոր գաւառները, որոնք այսօր խարխափում են տգիտութեան խաւարի տակ, նոյնն է նաեւ Սալմաստում. որի ներկայ դրութիւնը ընթերցողներից շատերին յայտնի կը լինի արդէն։

Սալմաստում այսօր աչքի ընկնող 15ի չափ հայաբնակ գիւղեր կան, որոնք անհրաժեշտ պահանջ են զգում ուսուցչի, բայց դժբաղդաբար միայն 5ը ունի ուսումնարան, իսկ մնացածները զուրկ են բոլորովին։

Հարկ եմ համարում մի քիչ երկար կանգ առնելու այդ խնդրի վրայ, մանրամասնօրէն ներկայացնելու համար թէ արդեօք ո՞վ է մեղաւորը եւ կամ ո՞ւմ վրա է ծանրանում այդ խնդրի լուծումը։

Այդ հարցին պատասխանելը շատ հեշտ է միեւնոյն ժամանակ պարզ է։ Սալմաստի գիւղերը, եթէ այսօր զուրկ են ուսումնարաններից, դրա գլխաւոր պատճառը Ատրպատականի առաջնորդները են, որոնք աչքաթող են արել ոչ թէ մեն-ակ Սալմաստ գաւառը, այլեւ եւ ամբողջ Ատրպատականի միւս գաւառները, որոնք աւելի վատթար դրութեան մէջ են, մինչեւ անգամ իրենց մայրաքաղաքի գիւղերից զուրկ են. իսկ ի՞նչ են անում առաջնորդները, բաւական է միայն տէր-ղազարեան չխկադնեն եւ երբեմն էլ կրօնական քարոզներ խօսեն։

Այստեղ հարց է ծագում — արդեօք աւելի լաւ չէ՞ր լինի ամեն մի ժողովուրդ ինքը հոգ տանէր իր ցաւերին. դա մի որոշ չափով ճիշդ է, եթէ ժողովուրդը քիչ թէ շատ մի որոշ գաղափար կունենար կրթութեան մասին, միայն այդ ժամանակ կարելի էր։ Բայց ինչ ասենք երբ իր մտաղ տերունդի կրթութիւնը յանձնում է մի որ եւ է «տիլայոտ», որ գոնի անկիւններում, բայի մրտաւորը. այլեւ ֆիզիկականն էլ միասին քայքայում է։ (գլխաւորապէս խօսքս Հաֆթեան գիւղի տիրացուների մասին է)։

Երկրորդ՝ ռամիկ ժողովուրդը, այն հաւատը չէ ընծայում մի որ եւ է կրթեալ աշխարհականի, ինչքան մի փտած հոգեւորականի։ Կուրօրէն հետեւում է նրա բոլոր ասածներին, ինչպէս ոչխարք հօտը արջնորդում է իր խոյից։

Այդ կէտին էլ իբրեւ ապարդ ապացոյց մէջ տեղ կը բերեմ, 1902 թ. Ե. Ծ. վ. ամառուան Սալմաստ գալը որ մի ամբողջ ամիս այդ տեղ անցկացրեց։ Նախ քան այդ, հետաքրքիր էր իմանալ, թէ արդեօ՞ք ինչ նպատակ ունէր նրա Սալմաստ գալը։ Այդ բանին մի անգամայն պատասխան տալու մարդ իսկապէս դժուարանում է, անա թէ ինչ։

Նա՝ որ եթէ եկել էր ամառանոց, հապա՝ ինչո՞ւ էր ամբողջ օրը փակում սենեակում եւ չէր ուզում դուրս գալ։

Երկրորդ՝ եթէ մտածում էր, թէ ինչ հեշտ միջոցներով կարելի էր Սալմասի բոլոր գիւղերում ուսումնարաններ բանալ. փոքր ասուծոյ այդ էլ չէր։ Մի խօսքով, այնքան թոյլ գտնուեցաւ դէպի այդ խնդիրը, որ մինչեւ անգամ չը բարեհաճեց եղածները գոնէ բարեկարգել, որովհետեւ այսօր Հաֆթուանի եւ Կալասարի ուսումնարաններում կան այնպիսի ուսուցիչներ, որ Յիսուսի գլխաւոր առակներից զատ ուրիշ ոչինչ չը գիտեն։ Ուրեմն այդ էլ չէր։ Վերջապէս ես գալիս եմ այն եզրակացութեանը, որ Ե. Վ.ի միակ նպատակը այն էր, որ Սալմասի հայերին էլ, զուգնթաց կերպով, առաջ տանել, մասնաւորապէս Թաւրիզի հայերի հետ, այսինքն Սալմաստումն էլ կառուցանել մի օգտին կեդրոնական ուսումնարան, ինչ որ Թաւրիզումն է։

Բայց Սալմասցիների չար բախտից, ճանապարհին յատակագիծը կորցրել էր. եւ ահագին աշխատութիւն էր հարկաւոր, մի նորը կազմելու համար։ Գիշեր-ցերեկ մտածում ու մտածում էր. այժ տալով ֆանտազիային. լաւ էր, որ մի որ եւ է հոգեկան հիւանդութիւն չստացաւ եւ վերջ ի վերջոյ կարողացաւ կազմել նոյնութեամբ մի նոր յատակագիծ. ինչ որ Թաւրիզին էր։

Այժմ մնում էր գործադրութիւնը։ Մի քանի օրից յետոյ, կազմեց ընդհանուր ժողով, Սալմասի բոլոր գիւղերից։ Այդ բանը Սալմասցիներին պարզ էր, որ անհնարին է բայց ամենայնիւ՝ կարող էի՞ն դուրս գալ իրենց հայր սուրբի խօսքից։ ոչ երբէք։ Վերջապէս այսպէս վճռեց, քանի որ այդ ուսումնարանը Հաֆթուան գիւղումն է լինելու, պէտք է մեծ մասամբ ծախսը Հաֆթուանցիք հոգան։

Սարսափած մալով խեղճ Հաֆթուանցիք, ծախեցին իրենց միակ արօտատեղին զրկելով այլեւս անասուններ պահելուց, եւ այդ փողով գիւղի ամենայարմար տեղերին մօտ 7 բեռան չափ գնեցին միայն անունով կեդրոնական ուսումնարանի համար։

Բայց մթէ դա ուղղակի երախտութիւն չէր Ե. Վ. կողմից. արդեօք նախ չը մտածեց իրեն արածի համար, չէ որ, այդ բանը մի անգամայն անբնական է եւ չի կարող լինել։ Օրինակ՝ վեր առնենք հէնց մի երախայ, նախ քան ուսուցչի թուականական կանոնները բացատրելու եւ ասոիճանաբար հասցնելու այն կէտին, ինչ որ ինքն է կամենում, կարո՞ղ է միանգամից պահանջել մի որ եւ է խնդիր լուծելու, ոչ երբէք։

Այդպէս էլ կարող ենք լուծել այդ հարցը առանց ժողովրդին հասկացնել տալու եւ ժողովուրդը առանց ինքնուրեն գաղափար կազմելու այդ մասին. մենք չենք կարող մի անգամից այդ քայլը անելու։ դարձեալ կրկնում եմ որ դա անբնական կը լինի եւ ոչ մի զգալի արդիւնք չենք կարող տանալ ու մեր բոլոր ջանքերը ապարդիւն կանցնին։

Մի խօսքով Ե. Վ.ի Սալմասա գալը ոչ մի աչքի ընկնող նշանակութիւն

չունեցաւ, բայց վերեւ յիշած Հաֆթւանցիների վնասը մարգագետինի խնդրում, եւ դրա վերայ աւելցրած ուրիշ 4 գիւղերի 700 թումանն սաւգանքը որ կառավարութիւնը Ե. վ. ր փորձելու համար առեց ։

Վա՜յ Ատրպատականցիներիս, եթէ մինչեւ այսպէս առաջնորդներ պիտի ունենանք, եւ մեր յոյսը սրանց վերայ դնենք ։

Գարեգին

ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՄԷՋ «ՀՆՉԱԿԵԱՆ» ԵՆԻՉԵՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

Փայաջուկի դէպքը մի լիրբ, սոսր դէպք է, որի նմանը դեռ տեղի չէր ունեցած ։

Ուրիշ յունվարի 1ին երեկոյան դէմ, Փայաջուկ է գալիս Մուրատ (Ղալեան) եւ իջեւանում պ. Բաւջենց տան դիմացի, տէր Աւետիքի տանը՝ սրա գալուց մի ժամ յետոյ գալիս են նրա չորս ընկերները։ Զարմացրած, չափազանց խմած, գիւղի միջի փողոցով անցնելով հայհոյում են գիւղացիներին, որ իրանց տեղ չեն տալիս, եւ մէկին էլ մի ապտակ խփելով պահանջում են որ գի գի տանուտէրի տունը ցոյց տան. այդպիսի գոռում գոչումով մօտենում են տանուտէրի դրան առաջը, երկու հոգի մտնում են բակը եւ բարձրանում են դէպի սենեակը. տանուտէրը նկատելով որ ավերանցից մէկը ձեռքը տարել է դէպի պայտը եւ հայհոյելով ներս է մտնում։ տանուտէրը կասկածում է եւ պատուհանից իրան չպրտում է դէպի փողոցը, օգնութիւն բղաւելով։ Այդ ժամանակ պ. Բասմաջի եղբայրները, Կարապետը Գրիգորը եւ Սահակը (Դաշնակցութեան համակիրներ եւ օգնողներ) իրանց փողոցի դուռը ծածկելով վերցնում են հրացաններ եւ բարձրանում կտուրը. Նոքա զգում են որ մի չար բան պէտք է պատահի, որովհետեւ տղերքը հայհոյելով բղաւում էին – «Փայաջուկցենի՛ր ձեզ բոլո՛րդ էլ պէտք է կոտորենք»։ բարձրանում են կտուրը առանց իմանալու որ իրանց տան դիմացի տէրտէրի տունը Մուրատը թաքնուել է. ուղիղ այն ժամանակ երբ տանուտէրը օգնութիւն է բղաւում եւ ամբողջ գիւղը իրարանցման մէջ է լինում Եղբարք Մանասէրեանները օդի մէջ արձակում են մի հրացան, Մուրատը տէրտէրի տան դիրքը բռնած լինելով սենեակում, պատուհանից հրացանը ուղղում է դէպի Սահակը որ կանգնած է լինում սոտ քրան քայլի վերայ, Սահակը, (մեռած է է արդէն), աջ կողմի փորի կողքից վէրք ստանալով ընկնում է վիրաւոր, անմիջապէս Մուրատը արձակում է երկրորդ հրացանը նոյնքան տարածութեան վերայ, վիրաւորում է Գրիգորին ձախ ուսից. այդ ժամանակ միայն բղաւում են որ Մուրատը տէրտէրի տանն է, Մանասէրեաններն էլ մի քանի հրացան են արձակում, սպանվում է միայն Զարվառարի մի ձին։ Երբոր մթնում է բոլորովին տղերքը բոլոր միասին քաշվում են, հեռանում. կառավարու ձերբակալեց կասկածելի անձանց եւ խուզարկեց Սարամերիկ գիւղը մի քանի ռուսահպատակի տներ, ձերբակալվեցին նաեւ վերոյիշեալ տէր Աւետիս քահանան, երկու օրից յետոյ ձերբակալվեց նաեւ տէր Մովսէսը որի հետ չատ անգթօրէն են վարվել փառաշները, բանտում հիւանդանում է յիշեալ քահանան, թէեւ Սարփարաւոն խնդրում են որ արձակի, բայց մերժում է, վերջը ինքը Սարփարաւը տեսնելով որ արդէն քահանան մեռնում է ուղարկում է տուն. ուր օր ու կէս տանջվելուց յետոյ վախճանւում է, գոհ գնալով խեղճը. մի օր յետոյ արձակում են բոլոր բանտարկեալներին։ Այդ լըրբերը անցնում են Խոյ. Մուրատին Սէյիտավար գիւղում երբ ուզում են ձերբակալել, սպանում է մի թուրքի, որի որդին սպանում մի հայի, վրէժ լուծելով։ Սարամերկի խուզարկութեան ժամանակ, որպէս պատմում են, մի գիւղացի, որ փոքր ինչ հիւանդ է լինում, վախից տեղն ու տեղը վախճանվում է։ Ահա թէ որքան վնասներ առաջ եկան. Գիւղացիք բոլորը տարակուսանքի մէջ են չգիտեն ինչ անել։

Բրիեան

ՔՈՆՍԹԱՆՑԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԷՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

—o—

Թաղական խորհուրդներուն ց ցը

Դ.

Ոչ այնչափ անհամբեր, ո՛չ ալ այնչափ ապուշ չի պիտի ըլլանք պատասխանելու համար ծիծաղելի հերքումի մը, որ դեռ մեր վերջին բառը չարտասանած՝ հրապարակ կը նետուի ։ Նոյնպէս ունենալով նախ՝ Դատաւորեան քահանայի մասին մեր գրածները ստոր հաչակելով՝ մեր ձայնի ուժգնութիւնը ակարացնել, ու յետոյ՝ անոր համար հրատարակուելիք յետագայ ծանրագոյն ամբաստանութեանց մասին՝ հրապարակը վարժեցնել՝ աւելի մեղմօրէն զանոնք ընդունելու ։

Հէրտէ՛ր, տէրտէր, եթէ մենք լըռենք, քարերն ու ապառաժնե՛րը իսկ չի պիտի դադրին աղաղակելէ ձեր ըրած ճիլլիթութիւնները, չահատակութիւնները ու անօրինութիւնները։ Ուստի, կեղծ սարքագրութեամբ՝ ձեր հերքումին պատասխանելը, եթէ կարեւոր նկատենք, ժամանակին թողլով. մենք պիտի պատկերենք ձեր սխրագործութիւններուն շարքը եւ ձեր ա՛յն եպերելի ընթացքը. որոնք ամբողջ սուտ են ձեզ յաւիտենապէս խայտառակել ու ջախջախելու ։ Եւ քանի որ դուք, ձեր պնակալէզ արբանեակներուն միջոցաւ, մինչեւ ցարդ ձեզ նկատմամբ եղած ամբաստանութիւնները սուտ ու առանց փաստի հաչակել կուտաք. մենք՝ ո՛չ թէ ձեզ գոհացնելու՝ այլ ընթերցողը բացարձակապէս անկասկած ընելու համար, որմէ իրաւունքը չունինք բնա՛ւ առանց համոզումի մեզ հաւատացնելու, կը յայտարարենք եւ կապացուցանենք թէ ։

Դատաւորեան քահանան, իր չահերու յաջողութեանը համար, ո՛րքան թշնամի մը եղած է քաղաքիս կրթական գործին. նո՛յնչափ եւ անպատուած ու սրբապղծած է Աստուծոյ Ս. տաճարը. բաւ այս, ա՛յն ամէն ձայնաւոր ալ, որ դժկամակած է անոր գանձանակը պատշնել՝ անոր յափշտակութիւնն ամչնալով Ս. պատարագի միջոցին իսկ՝ հէք դպրոցականը մերժած է փողոցային հայհոյութիւններով. եւ Ս. եկեղեցին իր պնակներու անվերջանալի չարքովը՝ խանութ դարձուած է, Թշուառականը ։ Եւ դպիրներու վրայ՝ Դատաւորեան քահանային թափած ժահրը՝ ո՛չ թէ անոնց անպարտաճանաչութիւնը առիթ տուած է, որովհետեւ ի՛նքը եղած է մեծագոյն անպարտաճանաչը՝ նոյն իսկ, մէկէ աւելի անգամներ, Տօն օրերու Ս. պատարագի մատուցումէն իսկ խոյս տալով՝ իր չահին համար, այլ անոր համար որ, անոնց՝ դպիրներուն ալ իրաւունք տրուած է տաղաւար օրերուն պնակ մը ունենալ՝ փոխան իրենց աշխատութեան ։ Ու, հակառակ իր կոչման ու քրիստոնէական վարդապետութեան, երկա՛ր ժամանակներ, քէն ու խռով ըլլալով պաշտօնական մարմիններու ու ազգայիններու հետ Ս. պատարագ մատուցած է՝ ի գայթակղութիւն հաւատացելոց ։ Սո՞ւտ են ասոնք. — Կրնանք ապացուցանել ամէնքն ալ ։—

Դատաւորեան քահանայ կեղեքողը եղած է քաղաքիս հայ հասարակութեան. բստ այսմ, ազգային հնաւանդ սովորութիւն անուան տակ, համեստ դասակարգի հարսանեկան հանդէսները չահագործած է, հոն ալ պնակ պտտցնելով՝ առանց սակայն քաջութիւնը ունենալու զայն բարեկեցիկ հարսանեաց մէջ կատարելու. ու բարեկեցիկ մասրաշ մանկան մը անուան տօնախմբութեանը՝ առանց ամչնալու՝ մինչ վազած է կրծօն մը ստանալու. երբե՛ք սակայն մտաբերելու Թշուառի մը ո՛չ թէ անուան, այլ հիւանդութիւնը մխիթարելու բարոյական պարագան։ Սո՞ւտ են ասոնք ալ. — Է՛ւ, կապացուցանենք ասոնք ալ ։—

Ու ներկայ տարւոյ Ս. Ծննդեան առաւօտուն, մինչ ո՛չ միայն արենակից՝ ազգակից եղողները՝ այլ նոյն իսկ օտարազգի քրիստոնեաներ գիրար կողջագուրեն ու իրարու կաւետեն Փրկչի Ս. Ծնունդը, եւ մինչ, նոյն առաւօտուն կըսենք, Թաղ. խորհրդոյ Պատ. մարմինը՝ իր ամբողջութեամբ, հասարակութեան մեկնելէն յետոյ, բանկալը կսպասէ մինչեւ Դատաւորեան քահանային պատարագէ յետոյ անզգեստաւորումը, որպէսզի պաշտօնական շնորհաւորութիւններ կատարուին ու տաղաւարի պնակի հաշիւը տրուի իրեն, Դատաւորեան քահանան դուրս կելլէ Ս. եկեղեցիէն, եւ, իր դժոխային դիմագծութիւնը մի ուրիշ կողմ դարձուցած, իրեն երկնցուած դրամի կապոցը կը յափշտակէ, ու առանց բառ մը արտասանելու, գոնէն դուրս կը խոյանայ ծայր արհամարհանօք եւ ուժգնութեամբ զայն պաշտօնական մարմնոյն երեսին խփելով. Ա՞յս ալ յերիւրուած է։ Բարի՛, այս ալ կը հաստատենք ։

Ծխատէր տէրտէրէ մը՝ ազգին ուղղուած այս ծայր նախատինքն ու անպատուութիւնը՝ ո՛ր եւ է վարչութեան մը լայն սիրտ համբերութեանը վերջ մը պիտի տար՝ բնականաբար։ Ուստի, վարչութիւնը, որ ինը տասը ամիսներէ ի վեր զայն մինչ խրատած էր դէպի լաւը, առանց սակայն անոր վրայ փոփոխութիւն մը նշմարելու, Դատաւորեան քահանային այս վերջին լիրբ արարքին վրայ՝ զայն իր առաջին նիստին կը կոչէ անկէ բացատրութիւններ պահանջելու եւ զայն ուղղութեան հրաւիրելու դիտումով ։ Դատաւորեան քահանայ, իբր պաշտօնեայ Ազգային իշխանութեան, իր լրբութիւնը այնչափ կը հասցնէ, որ նախ քան ժողովոյ ներկայանալը՝ պայման կառաջարկէ անոր, ազգային ձայնով ընտրուած մարմինը իր ստորադաս մէկ պաշտօնեան կարծելու հակառակ տգիտութեամբ ու ամբարտաւանութեամբ ։

Ա՞յս ալ կըզրպտանայ։ Շա՛տ բարի, այս ալ կրնանք վաւերացնել ։

Տէրտէր, ասկէ անդին ձեր ըրած խայտառակութեան անճոռնի պատկերն ալ գծե՞նք, գրե՞նք ։

Գրենք, գրե՛նք պիտի, եթէ նոյն իսկ զայն սուղ գինով մեր տուժելն ալ գիտնանք. ինչպէս որ չատ անգամներ անցեալին մէջ գրած ենք, յետ այսու ալ պիտի չարունակենք գրել՝ ձեզի եւ մի՛այն ձեզի նմանող սեւազգեստներուն դիմակները պատռելու համար, քանի որ հանրութեան չահը այդ կը պահանջէ. եւ հանրութեան չահը՝ մեր ալ՝ ձեր ալ չահէն անհունապէս բարձր է ։ Համակցե՞ք դուք որ, ձեր նուիրական պաշտօնին անգիտակ, ու անոր բերումովը տեղեակ՝ ժողովրդեան ամէն մէկ դասակարգի անհատի տկար կողմերուն, ձեր փառքին կամ ձեր որկորին՝ ձեր հաց ու պանիրին յաջողութեանը համար, կը սողաք անոր ոտքերուն ներքեւ, արգելք կը հանդիսանաք անոր լուսաւորութեան գործին, ու անոր համար աշխատողները՝ մրոտել, սեւցնել, պառակտել ու կազմալուծել կը նկրտիք. որպէսզի մութին մէջ՝ չահատակութեանց ընդարձակ ասպարէզ ունենաք...։

Այսպէ՞ս քարոզեց բարոյականի մեծ վարդապետը Յիսուս, այսպէ՞ս օրինակ տուին ու կուտան մեր նախնի ու արդի կրօնական մեծ հայրերը, որոնք մեզի պաշտելի ու փարելի դարձած են ։

Ծաղկա-Իշխան
(Շարունակելի)

9 մարտ 1903
Քոնսթանցա

ՊԱՏԱՍԽԱՆ Ն ՊԻՏԱՌԻԱՆ

Առ Տ. Մատթէոս Սուքիասեան

Կարդացի ծիծաղելի պատասխանդ. չեմ ցաւիր ատոր վրայ որովհետեւ երկու տող հայերէն գրուածք մը հասկնալու անկարող էք. Ի՞նչ կրնէք դուք. Ես անձամբ գալով Ձեզ յանձնեցի աղջկանց վարժարանի մէջ տասը ֆրանք պսակդրամս. Բուն իսկ իմ անունովս եւ ոչ թէ կեղծ անունով պսակուած եմ, որովհետեւ կեղծ անուամբ վկայագիր եւ ոչ մէկ հայ կրնայ իւր ծնած քաղաքի պաշտօնական մարմնէն վկայագիր բերել տալ. Իսկ գալով թէ դուն այն աւենուան Թաղական խորհրդոյ Ատենապետը չես եղեր, ինչ որ ալ եղած լինէիր, Ատենապետ, Ատենադպիր, Գանձապետ կամ պարզ անդամ, պարտաւոր էիր իմ Ձեզ յանձնած տասը ֆրանք պսակդրամս, նոյնպէս ամուսնութիւնս արձանագրել տալ տետրին մէջ. Կրկին կը հարցնեմ ձեզ Ազգին տուած այդ տասը ֆրանքը ո՞ր գրպանին մէջ բանտարկուած մնաց.

Ցարգանօք

Մարտիրոս Տէր Բարսեղեան
Խարբերդցի Իզմէ գիւղէն
10 Մարտ 1903
Վառնա

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԻ ԵՒ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ի նպաստ Ազգ. Երկսեռ վարժարանաց Ռուսճուքի

ՄՈՒՏՔ

Եւրոպական վիճակահանութենէ	1852.—
Տեղական վիճակահանութենէ	354.—
Նուէր Եւրոպայէ	53.80
Մուտք պարահանդէսէ	497.—
Հասոյթ քարթերէ	28.25
» հանդերձապահէ	10.15
Շահ աճիօէ	12.70
	2807.90

ԵԼՔ

Եւրոպ. վիճակահանութեան ծախք	248.40
Նուագածուի	45.—
Աշխատող	44.40
Զանազանք	47.90
Տպագրութիւն	24.10
Քարթերու	20.20
Նիւթերու	42.80
	224.40
Զուտ հասոյթ ոսկի ֆր.	1095
Արծաթ ֆրանք	1240.102
	335.10
	2807.90

Հոգաբարձութիւն
Ազգային երկսեռ վարժարանաց
(ԿՆԻՔ)
8 մարտ 1903
Ռուսճուք

ԾՈՎԱՓՈՒՄ

Կէս գիշեր է։ Լուսինը այնքան պայծառ և վառվռուն, որ կարծես լուսեղէն չիթեր է կաթեցնում երկնքից. աստղերը պլպլուն։ Ամեն ինչ լուռ է. լուռ է և ծովը։ Գարնան հովի սիւքն՝ մեղմ կեբալով շոյում է ծովի մակարդակը։

Բուն, որ ինձից քիչ հեռու, աւանդական մարտկոցի փլատակների վերա թառել է՝ ժամանակ ժամանակ իրա սրտաճմլիկ վայոցով գալիս է այդ գերեզմանային խոր լռութիւնը ընդհատելու։ Հանդարտ է ծովը. ոչ մի կոհակ չի նշմարվում նրա վրայով և, ոչ մի շառաչ չէ լսվում։ Մ՛հ ի՞նչ նորմալ վիճակ։ Սակայն, Նախախնամութիւնը չէ սահմանել խաղաղ վիճակին այդքան երկարատեւութիւն։

Խենթ քամին անհեղ գոռումով յարձակվեց անուժ սիւքի վրա. սիւքը երեւի նկատեց թէ չպէտք է սարսուկի նման ընկրկել առանց ինքնապաշտպանութեան մի ճիգ անելու, հանդէպ քամիի յարձակման, որի ուժը՝ թէպէտ իրանից անհամեմատ շատ է. Նա դիմահարեց. Սկսվեց կռիւը, որ տեւեց մի քանի րոպէ ու քամին յաղթանակ տարաւ։ Այժմ դրութիւնը փոխւեց. նորմալ վիճակը տեղի տուաւ իրարանցման։ Ծովը ալեկոծվեց։ Կատաղի ալիքները՝ վերուվեր բարձրանալով իրար գիրկընդխառնուած, հրմշտըկվելով՝ ահեղնագոչ շառաչ ու շըրշըկոցով մաքառելով՝ զարկվում են քարուշէն պատնէշին։

Խաւարեց լուսինը եւ՝ ամեն տեղ տիրեց սեւ մշուշ։ Սեւ սեւ ամպերի կտորները՝ վազ են տալիս երկնքում։ Շանթը փայլատակում է. որոտը աշխարհը թնդացնելով որոտում է։ Ծովն ու երկինքը՝ թուխ մթնոլորտով իրար են միացել։

Ես յուզուած սրտով դիտում եմ այս զարհուրելի տեսարանը.....

Միրակ Ա-ամեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

„Իրաւունք"ի վերջին թիւերը որոնք միշտ լի են թաղականութեան դէմ եղած յարձակումներով, կարդացի. կարդացի և անցեալ շաբաթ օրուան թիւը, որում տպագրուած էր տէր Մարտիրոս հօր նամակին միայն վերջին մասը. անշուշտ տէր հօր նամակին առաջին մասը շատ դպած է եղեր մեր չըլլայիք խմբագիր Գուրպէթ օղլուին ջիղերուն։ Այդ մասին համար ալ շնորհակալութիւն. որովհետեւ ինչպէս կերեւի տէր հայրն ալ հասկցեր է Շէֆքիին ինչ ըլլալը, որչափ ալ ան պառայ ,ես խմբագրի պաշտպանութիւնս կը կատարեմ։

Իմ ուշադրութիւնս գրաւեց մեռած „Հուգուգ"ին խմբագրի դիտողութիւնները, որոնցով այդ մարդը կը մեղքնայ Ռումանիոյ մէջ գտնուող Հայաստանցիները, որոնցմէ դրամ հանգանակուած է Վառնայի հայ դպրոցները պարտքէ ազատելու համար, ու կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափէ Վառնայէն օտար երկիր մեկնող ճամբորդներուն վրայ, որոնցմէ թաղականութիւնը, հոգաբարձութեան գիտակցութեամբ, ի նպաստ դպրոցի սանական ֆրանկ կառնու։ Գուրպէթ օղլու վերջին օրերս շատ կուլայ պանդուխտ հայերուն վրայ, որովհետեւ ատով կուզէ իբր թէ ժողովրդականութիւն ձեռք բերել, խռովութիւններ ձգել Վառնայաբնակ հայերուն մէջ, իրեն թագուն տենչանքներուն, որոնք մեզի շատ լաւ յայտնի են, հասնելու համար։ Բայց միթէ ատ մարդը չի՞ հասկնար որ ամբողջ հայութիւնը գիտէ թէ ինք խմբագիրն էր այն „Հուգուգ" թերթին, որուն մէջ ինք հետեւեալ տողերը կը գրէր „Շէֆքի" ստորագրութեամբ. „Ասիա,(„Հայաստան") բռնած վայրը մեր նախահարց սուրբ արիւնով առած ենք, ուստի չենք կրնար վատ հայերուն տալ... այն հայութները (յեղափոխականները) թրէ անցնելու և մեր օրհնեալ հողը անոնց անիծեալ ձեռքը չը յանձնելու համար զանոնք ոչնչացնելու ենք"։ Ու միեւնոյն օրուան հայերէն „Իրաւունք"ին մէջ Գուրպէթ ստորագրութիւնով Սուլթանի թագն ու գահը փշրել յախորտացող յօդուած մը կը գրէր՝ թէ Հասան Շէֆքիի պէս կատաղի թուրք մը որչափ կրնայ ցաւիլ հայ ազգին ու անոր գործերուն վրայ, ընթերցողին կը թողում եզրակացութեան յանգիլ։

Ես թաղական միւս գործերուն ծանօթ չեմ, բայց ինչ կը վերաբերի օտար երկիր մեկնող ճամբորդներուն, ատ ինծի լաւ յայտնի է. ահա թէ խնդիրը ինչի մէջ կը կայանայ։

Կառավարութիւնը ամեն օտար երկիր մեկնողէ կը պահանջէ անոնց թուրքի պարտքերը, մինչեւ 55 տարեկանէն. պարտք չունեցողն ալ 25 ֆրանք պիտի վճարէ որպէսզի կարենայ նաւ նստիլ։ Վառնայի մէջ պարապ հայեր շատ կը գտնուին, որոնք կուզեն կամ Հայրենիք և կամ թէ ուրիշ երկիր մը երթալ։ Նահանգապետը թախանձագին միջամտութիւններու շնորհիւ, շնորհ մը բրած է թէ մեկնող հայերուն դիւրութիւն մը տալու և թէ ազգային դպրոցին շահու աղբիւր մը բանալու համար. որով ամեն մեկնող հայ հոգաբարձութենէն թուղթ մը կառնէ միայն տասը ֆրանք վճարելով, կը ներկայանէ հայաւէր նահանգապետին. անորմէ երկրէն դուրս ելլալու արտօնութիւնը կառնու։ Իսկ բոլորովին չունեւորները այդ տասը ֆրանկէն ալ կազատին, ինչպէս և շատ պատահած է։ Եթէ թաղականութեան մասին բոլոր գրուածները այսչափ ճիշդ են. վայ խեղճ Հասան Շէֆքիին։

Վառնացի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրքական կառավարութիւնը համաձայներ է երեք սպայ ուղարկել Մակեդոնիա, ժանտարմերին վերակազմելու համար. միայն յեղափոխական ոյժերուն կը սպասուի, որը նոյնպէս գրաւական պիտի ըլլայ։ Թուրք կառավարութիւնը միւս պաշտօնեաները Թուրքիոյ մէջ ծառայող եւրոպացիներէն պիտի նշանակէ։

— Եւրոպական թերթերը կը հաղորդեն որ շուտով Ամերիկեան նաւատորմիղ մը պիտի գայ Թուրքիոյ ջուրերը. այդ այցելութեան պատճառը այն է որ վերջին ժամանակներս Սուլթանը շարունակ Ամերիկեան դեսպանը կը խաբէ այցելութեան օր նշանակելով և այցելութիւնը չընդունելով, որովհետեւ դեսպանը պիտի պահանջէ Հայկական կոտորածներու միջոցին ամերիկեան հպատակներուն կրած վնասները հատուցանել, թրքահպատակ ու ամերիկահպատակութիւն ընդունողներուն ռակս խնդիրը կարգադրել։

— Սուլթանը Ադէնի սահմանները որոշելու խնդրոյն մէջ բոլորովին զիջած է անգլիական կառավարութեան որովհետեւ վերջինը լրջօրէն սպառնացեր է Թուրքիոյ։

— Սուլթանը սերբիական դեսպանին այցելութիւնը չի ընդուներ, որովհետեւ բարկացած է Աղեքսանդր թագաւորին դէմ, անոր պատերազմիկ ոգով արտասանած ճառերուն դէմ։

— Հիլմի փաշան, Մակեդոնիայի գլխաւոր կառավարիչը դացեր է Ալպանիա Ալպանացիները հանդարտեցնելու համար։ Եթէ խաղաղ միջոցներով հնար չըլլայ, իբր թէ թուրք կառավարութիւնը բռնի կերպով պիտի ճնշէ ալպանացիները։

— Եւրոպական թերթերը կը հաղորդեն որ նախքին Եպարքոս Սայիտ փաշան իր տան մէջ բանտարկուած է Սուլթանի հրամանով։ Սայիտ որ անգլիական հովանաւորութեան տակ կը գտնուի, իսկոյն իր ազատութեան մասին տեղեկութիւն տուած է անգլիական դեսպանին։ Շնորհիւ դեսպանի միջամտութեան Սայիտին վրայ նշանակուած հսկողութիւնը մեղմացած է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տէլի Օրմանի թուրքերու մէջ անհնազանդութիւն և ըմբոստութեան նշաններ կը նկատուին։

— Սոֆիայի ոստիկանութիւնը քաղաքէն դուրս գտնուած թնդանօթաձիգ զօրքերու զօրանոցներուն քով թուրք սպայ լրտես մը ձերբակալած է։

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность" Варна